

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**SALGIN ŞÜPHEİ DURUMUNDA
SALGIN VARLIĞINA KARAR VERME VE
SÜREÇTEKİ ÖNEMLİ İLKE VE ESASLAR**

Nisan 2023

Yayın : 2023 , Ankara

www.hsgm.saglik.gov.tr

www.deprem.saglik.gov.tr

Her türlü yayın hakkı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğüne aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz. Kısmen dahi olsa alınamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz. Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi "SALGIN ŞÜPHESİ DURUMUNDA SALGIN VARLIĞINA KARAR VERME VE SÜREÇTEKİ ÖNEMLİ İLKE VE ESASLAR" Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Ankara 2023 şeklinde olmalıdır.

Ücretsizdir. Parayla satılamaz.

DEPREM SONRASI HALK SAĞLIĞI KOMİSYONU

Prof. Dr. Erhan AKDOĞAN

Prof. Dr. Recep ÖZTÜRK

Prof. Dr. Serhat ÜNAL

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN

Prof. Dr. Ateş KARA

Prof. Dr. Sedat KAYGUSUZ

Dr. Öğr. Üyesi İrem BULUT

Uzm. Dr. Ali Niyazi KURTCEBE

YAYIMA HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Sedat KAYGUSUZ

Doç. Dr. Mehmet Erdem ALAGÜNEY

SALGIN ŐUPHESİ DURUMUNDA SALGIN VARLIğINA KARAR VERME VE SÜREÇTEKİ ÖNEMLİ İLKE VE ESASLAR

Salgın (epidemi):

Bir bölgedeki kişilerde, belirli bir zaman aralığında, bir hastalığın beklenenden daha fazla görülmesidir. Başka bir ifadeyle gözlenen vaka sayısının beklenen vaka sayısından yüksek olmasıdır.

Kümelenme (cluster):

Belli bir yer ve zaman diliminde, vaka sayısının beklenenden fazla olması veya beklenen sayıda olsa bile, benzer özellikte olay veya vakaların birikmesidir. Kümelenme bir salgın olabilir ve her kümelenme salgın açısından araştırılmalıdır.

Salgınlar genellikle daha büyük ölçekte meydana gelir ve kısa sürede daha fazla insanı etkilerken, kümelenmeler daha küçük ölçekte ve belirli bir grup veya bölge ile sınırlıdır.

Salgın İncelemesinin Hedefi:

Salgın incelemesinin en **temel hedefi**, salgın kaynağının ve rezervuarlarının saptanması, gerekli kontrol önlemlerinin alınarak salgının durdurulması ve gelecekte olası salgınların önlenmesi için stratejiler geliştirilmesidir.

Salgın incelemesinin **temel amacı** “koruma ve kontrol önlemlerinin alınmasıdır”. Koruma ve kontrol önlemlerinin alınması ve etkililiğinin takibi salgın boyunca ve sonrasında yapılmalıdır.

Salgın incelemesinde tanımlayıcı bilgi toplamak çok önemli bir basamaktır. **Tanımlayıcı bilgi**, salgının nedeni, etkenin ve kaynağın tespit edilmesi ve alınacak korunma ve kontrol önlemlerinin belirlenmesi için son derece önemlidir. İlgili bilgiler toplanırken sıralı liste kullanılır.

Salgın Kararı Verme:

Salgın incelenmeye başlamadan önce iyi ve yeterli bir literatür taraması yapılmalı, istatistik yöntemler ve çalışma tasarımı uygun şekilde kullanılmalıdır.

Bir akut halk sağlığı tehdidinin varlığında salgın kararı vermek amacıyla mevcut mevzuat (Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele Rehberi Genelgesi) ve bilimsel literatür çerçevesinde 5 farklı şekilde değerlendirme yapılmaktadır.

1. Belli bir yerde, belirli bir zamanda beklenen vaka sayısından daha fazla vaka görülmesi

Genellikle vaka sayıları aynı zaman dilimleri ile karşılaştırılır. Vaka sayılarının beklenen vaka sayısından fazla olduğuna karar verebilmek için olayın özelliğine göre değişmek üzere önceki birkaç hafta/birkaç ay ya da önceki yılların aynı dönem vaka sayıları karşılaştırılır.

Karşılaştırmada genellikle aşağıdaki veri kaynakları kullanılır:

- Bildirimi zorunlu hastalıklara ait kayıtlar
- Olayın geçtiği yerdeki diğer veriler (taburcu kayıtları, hastalık istatistikleri, hastane otomasyon sistemi verileri, aile hekimliği kayıtları vb.)
- Olayın geçtiği yere ait eski veriler yoksa benzer bölgelerin ya da illerin verilerinin karşılaştırılması
- Klinisyenlerin görüşleri
- Saha araştırmaları

Ancak gözlenen vaka sayısının beklenen vaka sayısından fazla olması her zaman salgın olduğu anlamına gelmez. Salgın dışındaki nedenlerin araştırılması gerekmektedir. Aşağıda bu nedenler verilmektedir.

Vaka artışına sebep olabilecek salgın dışındaki nedenler

- Nüfusun artması ya da azalması (göç turizm vb. nedenlerle)
- Nüfusun yapısındaki değişiklikler
- Vakaların sevk edilmeleri
- Vaka tanımlarının değişmiş olması
- Laboratuvar inceleme sayısında artma olması
- Bölgesel ya da ulusal nedenden dolayı hastalığa daha fazla dikkat çekilmiş olması
- Mevsimsel değişiklikler
- Yeni tanı testlerinin uygulanmaya başlaması
- Bildirim sisteminde yapılmış değişiklikler
- Tanı yöntemindeki gelişmeler
- Hekim değişiklikleri
- Veri girişlerinde olabilecek hatalar (verilerin toplu halde aynı gün girilmesi, verilerin yanlış girilmesi, tekrarlayan kayıtlar, ICD 10 tanı kodlarındaki hatalar veya farklılıklar gibi)

Yukarıdaki faktörler olayın bir salgın gibi görünmesine neden olabilir. Bu nedenle olay değerlendirilirken bu faktörler de dikkate alınmalıdır.

2. Beklenen sayıdan daha fazla olup olmamasına bakılmaksızın ortak maruziyet

Aynı yerde yemek yeme, aynı yerden su içme, aynı yere ziyaret öyküsü gibi epidemiyolojik bağlantı ile ilişkilendirilmiş belirli bir yerde görülen vaka kümelenmesi olması

Örnek:

- İki adet meningokok vakasının aynı kreşte görülmesi
- Gastroenterit vakalarının bir mahallede kümelenmesi
- Aynı fabrikada yemek yiyen 5 işçide gastroenterit şikâyetlerinin görülmesi gibi.

3. Daha önce bölgede görülmemiş olan hastalığa dair tek bir vaka görülmesi

Örnek: 3 yaşında H5N1 Avian influenza pozitif vaka halk sağlığı açısından alarm durumuna geçilmesine sebebiyet verecektir.

4. Eliminasyon veya eradikasyon programında olan hastalığa dair tek bir vaka görülmesi

Örnek: Sıtma vakası, kızamık vakası, çocuk felci vakası

5. Uluslararası sağlık tehdidi olarak kabul edilen hastalığa dair tek bir vaka görülmesi

Örnek: Zika virüs hastalığı

SALGIN KARARI AKIŞ ŞEMASI SALGIN ŞÜPHESİ

İlgili Veri Kaynaklarını Kullanarak Değerlendirme Yap

- Bildirimi zorunlu hastalıklara ait kayıtlar - Olayın geçtiği yerdeki diğer veriler (taburcu kayıtları, hastalık istatistikleri, hastane otomasyon sistemi verileri, aile hekimliği kayıtları vb.)	- Olayın geçtiği yere ait eski veriler yoksa benzer bölgelerin ya da illerin verilerinin karşılaştırılması - Klinisyenlerin görüşleri - Saha araştırmaları

- Vaka sayısının beklenenden fazla olması
- Ortak bir etkene maruz kalma ve bunun sonucunda kümelenme görülmesi
- Bölgede daha önce görülmemiş bir hastalık tanısı almış en az bir vaka görülmesi
- Eliminasyon veya eradikasyon programında olan hastalığa dair tek bir vaka görülmesi
- Uluslararası sağlık tehdidi kabul edilen hastalıklara dair vaka görülmesi

SALGINI DOĞRULA

Salgını Doğrulamak İçin Değerlendirilecek Kriterler

- Nüfus yapısında değişiklikler (göç, vb.) - Vaka sevkleri - Vaka tanımlarındaki değişiklikler - Laboratuvar örneği alma sayısındaki artış - Uluslararası, ulusal ve bölgesel nedenlerden dolayı hastalığın dikkat çekmesi, farkındalık artışı	- Mevsimsel değişiklikler - Yeni tanı testlerinin kullanılmaya başlanması - Bildirim sisteminde değişiklikler - Tanı yöntemindeki gelişmeler - Hekim değişiklikleri - Veri giriş hataları (Birkaç günlük verilerin toplu girilmesi, sayısal veya kodlama hataları, vb.)

Vaka Tanımı Yap

- Semptom/Kişi/Yer/ Zaman özelliklerini içeren vaka tanımı yap
- Şüpheli Vaka Tanımı veya Olası Vaka Tanımı veya Kesin Vaka Tanımı kullanılabilir

- Salgında incelemenin hemen her aşamasında araştışıcılar hipotezlerini, çalışma tasarımlarını ve kontrol önlemlerini gözden geçirmek durumundadır.
- İyi ve yeterli bir literatür taraması yapılmalı, istatistik yöntemler ve çalışma tasarımı uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Salgında etken, kaynak ve bulaş yoluna ait bilgilerin toplanması, sağlık kurumlarında örneklerin alınmasının sağlanması ve laboratuvar incelemelerinde, Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele Rehberindeki ilke, esas ve kılavuzlara (“Şüphelenilen Etkene Göre Numune Alma Kılavuzu”, “Klinik ve Çevresel Numune Alma Kılavuzu”) uyulur.
- Akut ishal, solunum yolu enfeksiyonları veya diğer enfeksiyonların sayısında artış, kümelenme veya salgın kuşkusunda bölgedeki laboratuvarlarla temas kurulur, etkeni hızla belirlemek üzere moleküler tekniklerle belirli sayıda bir hastadan ilgili klinik örneklerden multipleks PCR ile etkenler paneli çalışılır.
- Salgında doğru iletişim sağlanmalı ve sürdürülmelidir. Araştışıcılar, bürokratlar ve kamuoyu arasında iyi bir iletişim kurulmalıdır. Basın ile ilişkiler önemlidir. Medya iletişimi için bilgi verecek kişiler belirlenmelidir.
- Halk iletişimi için kullanılacak araçlar ve içerik belirlenmelidir (broşür, afiş, kamu spotu, vb.).
- Salgın incelemesi sonunda Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele Rehberine göre “salgın inceleme raporu” hazırlanmalıdır. Bu rapor, salgınla ilişkili saptanan risk faktörlerinin bilinmesi, uygulanan müdahalenin etkinliğinin değerlendirilmesi, ileride oluşabilecek salgınlarda yol gösterici olması için hazırlanır.
- Hazırlanan rapor, Valilik, ilgili kurumlar ve Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’ne gönderilmelidir.